

DESTRADUIR EUROPA

És un dia clement, ple de llum amistosa.
Un diumenge d'estiu
he vist els taüts verds: dos-cents vuitanta-dos
d'aquells vuit mil.
Part opaca de l'ombra,
imatge buida del que fou
Srebrenica, els ulls s'hi aferren, llisquen,
no veuen res.
Ja no veig res.
Agafo, amb els meus ulls, la pala.
Torno a les fosques:
I torno a tu pel crit que m'ho demana,
com si el camí i el crit
fossin un raig de llum recargolant-se en cerca
d'un alfabet futur. Com si el crit fossis tu,
veu, caminant-te:
ni un crit, i tot és crit.

Torno a les fosques, Bashkim,
perquè m'has demanat que explori
quina geografia oculta
recorre els versos que ara escric.
Aixeco doncs la pala,
em poso el casc d'espeleòleg,
encenc la lot dels salms
i al primer revolt dessota terra
t'hi trobo a tu, que llegeixes:
un esvoranc al mapa, només l'omplen
el titubeig i la compassió
intuïda als teus ulls. Què hi ha,

enllà? Faig quatre passos més avall,
al fons d'aquesta poesia
de la pressa: mapar com un cartògraf,
gostar poder enllestir el poema
que et demana un amic per a bastir un diàleg
amb escriptors d'arreu i trobar-te cara a cara
les mares que s'abracen
als taüts verds entorn dels quals
de Vukovar a Srebrenica
totes les veus són mudes
tota la veu
crema en poema
la filiació
pendent.

Què vol dir què vull dir què vols dir
quan travessem quan travesseu quan travessen la plaça
del mercat i Cracòvia
sorgeix nua en obrir de bat a bat
la finestra, la pàgina:
era un dia clement, ple de llum amistosa.
A la terrassa del cafè, un alemany,
damunt dels seus genolls, tenia un llibre.
Vaig arribar a llegir-ne el títol:
«Mística per a debutants».

Però llegeixes Zagajewski
sense saber un borrall de polonès
tradueixes traduccions
com qui ribota amb la mirada els angles
de cases on viu gent, on criden als seus fills
que s'aixequin del llit
que no s'aixequin mai de taula abans d'haver acabat

que els llibres són sagrats
que se'ls mengin s'hi banyin s'hi acotxin
mentre els infants van buscant ulls com pidolaires
—uns ulls!—
perquè els consolín
vas esmussant les cases
a cops de traduir uns versos traduïts
mentre l'origen se t'allunya
i em dius que tant se val, catalans, tant se val:
traduïm a la llengua d'un país sense forma
on ens esborren cada dia els vells contorns
encongits foradats estrafets sense fre
com podem traduir-los diluir-nos sobreviure?

demano uns altres ulls amb mans de pidolaire
—uns ulls per veure-hi!

Sense forma, ho entens?
De matí quan t'aixeques
no saps si encara avui tindràs
peus per calçar-te i al mirall la llengua
quequejant pastosa incerta tanmateix
sorgida del país
que és i no és
tanmateix tanmateix tanmateix
una veu sense veu va entonant lletanies
repeteix traduïdes paraules:

vaig arribar a llegir-ne el títol:

«Mística per a debutants».

*Vaig comprendre tot d'una que aquelles orenetes
que amb xiscles estridents anaven patrullant
pels carrerons de Montepulciano,*

*i el xiuxiueig de les converses d'intimidats turistes
de l'Europa de l'Est, que ara en diuen Central,
i tants bernats pescaires palplantats –ahir, abans d'ahir–
als arrossars, com monges petitones,
i el sistemàtic, lent crepuscle
esborrant els contorns de cases medievals
i els turons d'oliveres
abandonats al vent i la calitja,
i el cap d'una «Princesa desconeguda»
que havia vist al Louvre, i admirat*

i el cap també de la meva princesa
la conec, jo la crit
i ella no es vol girar
i ella em crida al seu torn
mentre es regira al llit
ara faràs mapa'm,

Sara farà

riure els tres àngels
ara diràs té, cec, ets àrid,

ara

ve Rut s'ha tret la samarreta
i du un piercing al pit
amb una falç daurada
que en penja i dringa
i la desconeguda
m'ha citat amb tres rostres
i el tercer té per nom la meva impaciència
l'amor és un saquet de lletres
passa la nit entre els teus pits
i es buida tot t'honora i és
infinita o no res la paciència

traduir Zagajewski el poema
desitjant esperant implorant que el poema
sigui allò que pot ser traduït
no la resta el que clama fora del teu abast
i fa néixer estrangers escopits a la platja
sense papers sota la llum daurada
sense paper ni tinta ni alfabet
només el plor que aprèn a ser una veu
el plor que infantarà l'absent
que fa néixer una mare
bellesa vida meva benvinguda
benvinguda bellesa
nadó que ja tens forma
de cop i volta
i tens nom
nom de dona,
Desconeguda, Sara, Rut,
ets la veu d'un llinatge
n'ha nascut una mare
sense papers amb nom la forma
esmunyedissa ploradora espeternega
rebel incrèdula claror
arrel llinatge absent
on creixem ens arbrem entronquem ens malpoden
a les branques s'ajoquen
consonants i vocals
pregàries cançons de bressol l'art
només l'art trenca el cercle
*i el xiuxiueig de les converses d'intimidats turistes
de l'Europa de l'Est, que ara en diuen Central,
i tants bernats pescaires palplantats –ahir, abans d'ahir–
als arrossars, com monges,
i el sistemàtic, lent crepuscle*

*esborrant els contorns de cases medievals
i els turons d'oliveres
abandonats al vent i la calitja,
i el cap d'una «Princesa desconeguda»
que havia vist i admirat al Louvre,
i els vitralls d'esglésies com ales de papallones
clapejades de pol·len,
i el petit rossinyol que assajava la seva recitació
a frec de l'autopista,
i els viatges, qualsevol viatge,
qualsevol viatge vol dir també els viatges
que no has fet, que mai més no faràs
només l'art trenca el cercle
que vol recloure la destrucció dels musulmans
al crim de Srebrenica
fent-te triar el silenci pietós o bé l'obscena
banalització quan tots naixem
estrangers escopits a la platja sense papers*

sense res per escriure el teu nom
Europa és el govern holandès dimitint
és el gran Mazowiecki dimitint
són milers d'escriptors jugant a ser neutrals
mentre Dobrica Cosic escriu els fonaments
de la neteja ètnica,
és la dimissió l'anar esborrant el propi nom

i caure de genolls a la platja
d'aquest poema, Bashkim,
que no pot dir sencer el fracàs
en traduir a temps una paraula, fracassar
en saber quan és l'hora

en l' hora necessària quan cal cavar amb els ulls
i parir la pròpia mare
arrabassada

En una llibreria de Cracòvia
vaig llegir un títol: «Mística per a principiants.»
Vaig comprendre tot d'una que la imatge
dels taüts verds amb mares abraçades, al diari,
i la invitació d'en Bashkim
que duu la geografia tatuada als seus ulls
i el meu país que no té forma
i el poema de Zagajewski
que no puc traduir
i el present permanent de Srebrenica
i aquell congrés del PEN prop del final del segle
que va ser l'escenari on poder dir el fracàs
per no perdre l'alè, la paraula,
i la petita falç damunt del camp d'estrelles
i el riure de tres àngels
i el vell saquet de lletres
que duus de nits entre els teus pits
i desnéixer, destraduir
Europa fins a l'origen
per tornar a sorgir amb elles,
per donar a llum la pròpia mare
i jo la crit
i ella no es vol girar
*i els viatges, qualsevol viatge,
no eren res més que mística per a debutants,
el curs elemental, preludi
de l'examen que ha estat
ajornat.*